

N.H.O. zal organiseren en uitvoeren. Binnenkort zal waarschijnlijk op half-time basis een laborante kunnen worden aangesteld door subsidiëring door het Koningin Wilhelmina Fonds. Deze laborante zal worden ingeschakeld ten behoeve van het Kamperfoelie-onderzoek.

19 *Onderdak*. Het ziet er naar uit dat binnen afzienbare tijd het N.H.I. met ruimtelijke problemen te kampen zal krijgen. Er wordt omgezien naar mogelijkheden om hiervoor een oplossing te vinden.

20 *N.H.I.-Bulletin*. Het N.H.I.-bulletin verscheen tot dusverre tweemaal ten behoeve van de deelnemers aan het hart-onderzoek.

21 *Bijdrage N.H.G.-congres*. De volgende bijdragen werden geleverd: Voordracht van H. K. Muller uit Kampen over het Kamperfoelie-onderzoek. Voordracht van Dr. W. Brouwer (N.H.I.) over het psychosociale deel van het hart-onderzoek. Het organiseren van een tentoonstelling over voorlichtingsmateriaal ten behoeve van de huisarts en over technische hulpmiddelen bij revalidatie door de huisarts.

22 *Bibliotheek*. Voor de bibliotheek werden tot nu toe ongeveer 55 boeken verkregen of aangekocht. Op 30 tijdschriften is een abonnement genomen. De documentatie geschiedt volgens het unitermsysteem.

E Enkele buitenlandse contacten

23 *Sessions d'études d'éducatie sanitaire*. Deelname aan

deze W.H.O.-cursus ten behoeve van activiteiten van het instituut op het gebied van gezondheids-voorlichting en -opvoeding — zie (1965) huisarts en wetenschap 8, 336.

24 *Reis naar Engeland*. Bezoek aan Engeland van twee stafleden van het N.H.I. en enkele leden van de Commissie Wetenschappelijk Onderzoek en de Commissie Nascholing, teneinde zich op de hoogte te stellen van de activiteiten op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en nascholing in dit land. Een nader verslag hierover wordt nog uitgebracht.

25 *Salzburg*. De directeur maakte een reis naar Salzburg in verband met een daar gehouden congres van de Internationalen Gesellschaft für Allgemeinmedizin, en om contact op te nemen (als lid van het voorbereidend comité) over de organisatie van de tweede internationale conferentie van huisartsen, welke in 1966 in Salzburg zal worden gehouden.

26 *Engeland*. Eind november zullen de directeur en de voorzitter van de Commissie Nascholing in Londen een aantal nascholingsactiviteiten bestuderen en het congres van het College of General Practitioners bijwonen.

Bovenstaand verslag kan uiteraard niet op volledigheid bogen, maar wel een indruk geven van de thans in gang zijnde activiteiten en de plannen voor de nabije toekomst. Uitvoeriger zal hierop worden ingegaan in het jaarverslag 1965, dat te geleger tijd zal verschijnen.

Utrecht, 11 november 1965.

Dr. J. C. van Es

NEDERLANDS HUISARTSEN GENOOTSCHAP

HET TIENDE N.H.G.-CONGRES

Zaterdag 27 november 1965 werd het tiende N.H.G.-congres gehouden in het Jaarbeursgebouw te Utrecht. Dit tiende congres luidde tevens het tiende — de geboorte van het N.H.G. werd immers eveneens met een congres „ingeleid” — levensjaar van het Genootschap in. De zeer slechte weersomstandigheden waren oorzaak dat de opening van het congres met de traditionele jaarrede door de voorzitter enige vertraging ondervond. Voor deze jaarrede, welke — evenals het middag-programma — geheel in het teken van de preventie stond, mogen wij verwijzen naar de eerste pagina van dit nummer van „huisarts en wetenschap”. Uit deze rede willen wij hier slechts één saillant punt lichten, namelijk dat het in een praktijk van tweeduizend zielen niet meer dan 4½ uur per week zal kosten om de gehele preventieve zorg te geven voor alle zwangeren, zuigelingen, kleuters, schoolkinderen en bejaarden. Deze becijfering is — dunkt ons — een uitdaging!

Het ochtend-programma werd hierna vervolgd met een serie uitstekende voordrachten over wetenschappelijk onderzoek door huisartsen. Brouwer (N.H.I.) bracht verslag uit over het — met medewerking van 50 huisartsen — gedurende de maand mei 1965 verrichte onderzoek bij 154 patiënten, dat tot doel had een indruk te verkrijgen van het functioneren van de huisarts ten aanzien van de patiënt met een hartinfarct. Muller (Kampen) boeide sterk met zijn voortreffelijk gebrachte mededeling betreffende het zogenaamde Kamperfoelieproject. Dit project, ook wel „Folie à six” geheten, werd op 1 januari 1965 door zes huisartsen uit Kampen begonnen en heeft tot doel na te gaan welke factoren, als verhoogde oestrogene activiteit in de menopauze, hypertensie, adipositas en diabetes mellitus, mogelijk in verband staan met een verhoogde kans op carcinoom van mamma en endometrium. Tot nu toe werden 885 daarvoor in aanmerking komende vrouwen uit deze zes praktijken opgeroepen, van wie 821 (92,2 procent) gehoor gaven en in het onderzoek konden worden opgenomen. Wij hopen van harte dat de opzet van deze voorlopige mededeling, namelijk in totaal vijftig huisartsen (twee groepen huisartsen in Eind-

hoven en West Brabant werken reeds mee) te vinden, die bereid zijn mede te werken aan dit — zich over vijf jaren uitstreckende — onderzoek, volledig mag slagen.

In een geestig betoog gaf Hoogendoorn (Wijhe) aan de hand van een serie fraaie kolom-diagrammen een analyse van het verloskundig handelen door groepen huisartsen. Het materiaal ontleende hij aan het N.H.G.-jaaronderzoek 1958 „Verloskunde door de huisarts”. De criteria woonplaats (stad/platteland), leeftijd arts (jaar afstuderen) en verloskundige praktijkgrootte vormden uitgangspunt de huisartsen naar meer actief of meer afwachtend te kenschetsen. Het resultaat was dat in verloskundig handelen de stadsarts actiever is dan de plattelandsarts, de jonge arts actiever is dan zijn oudere collega en de arts met een kleine verloskundige praktijk actiever is dan de arts met een grote verloskundige praktijk.

Verhagen (Zwolle) analyseerde aan de hand van hetzelfde materiaal het individuele handelen van de arts met betrekking tot het voorschrijven van weeënbevorderende middelen, waarvoor wij overigens naar het desbetreffende artikel in dit nummer van „huisarts en wetenschap” verwijzen.

De ochtendzitting werd besloten met een drietal feestelijke programma-punten. Prof. Prakken maakte bekend dat de desbetreffende jury de N.H.G.-prijs 1965 voor het beste door een huisarts geschreven artikel in „huisarts en wetenschap” had toegekend aan Dupuis (Rotterdam) voor zijn serie artikelen over „De techniek van de geboorteregeling”. Van Lidth de Jude werd het N.H.G.-insigne opgespeld als waardering voor zijn vele verdiensten voor het Genootschap: werker van het eerste uur, vele jaren bestuurslid, lid van de Commissie Nascholing, grondlegger voor de beoefening van de medische psychologie door de huisarts en last but not least organisator van vele manifestaties in het Genootschap. Prof. Durrer werd dank gebracht — uitgedrukt door een fraai boekwerk — voor zijn inspanning bij de organisatie van een cursus cardiologie in zijn kliniek, welke in verloop van een jaar elfmaal achtereenvolgens werd gegeven voor totaal 220 huisartsen. Met deze cursus bewees Durrer tevens dat de huisarts hiervoor tijd weet vrij te maken. De cursus werd gedurende enige dagen gegeven voor een kleine groep (20 deelnemers);

in het programma waren talloze aanknopingspunten uit de dagelijkse praktijk en volop gelegenheid voor vragen stellen en discussie. Evaluatie van de cursus wees uit dat er een zeer stimulerende invloed op de deelnemers was geweest. Wanneer men echter daarnaast bedenkt dat met deze cursus nog geen vijf procent van alle huisartsen in ons land werd bereikt, kan men slechts hopen dat dit initiatief in vele medische centra wordt gevolgd.

De stelling van de voorzitter dat de organisatie van een systematische continue medische nascholing in ons land dringend gewenst is, vormde een waardig besluit van de ochtend.

De tentoonstelling was ons inziens bijzonder geslaagd; behalve de jaarlijkse boekenpresentatie — ditmaal op verscheidene kleine tafels, waar men omheen kon lopen — waren er stands van de Stichting technische voorlichting ten behoeve van lichamelijk gehandicapten; van het Voorlichtingsbureau Voeding samen met het Ivoren Kruis en de Stichting bevordering hygiënische gewoonten; van zogenaamde „disposables” (instrumenten voor eenmalig gebruik) en van het Nederlands Huisartsen-Instituut inzake het hart-onderzoek.

Na de — samen met de dames gehouden — lunch, ging voor het eerst in de geschiedenis van het Genootschap het congres in zes secties uiteen, waarbij door verschillende inleiders bepaalde delen van de preventie werden belicht. De tekst van deze inleidingen was aan de deelnemers tevoren toegestuurd, zodat de gehele anderhalf uur voor discussie ter beschikking stond. Na de thee kwam men weer in pleno bijeen, waarop de rapporteurs van de verschillende secties verslag uitbrachten van hetgeen was besproken, waarna ten slotte de voorzitter een samenvatting van het geheel formuleerde. Dit experiment lijkt ons stellig navolging waard. Vooropgesteld moet worden dat het thema in het algemeen en de verschillende onderdelen in het bijzonder, verre van eenvoudig waren. Verder is discussie in een zo grote groep (ongeveer veertig deelnemers) moeilijk. Daarnaast leek de instructie van de verschillende rapporteurs niet eender te zijn geïnterpreteerd, ten minste de eerste vier gaven nog eens een samenvatting van de inleiding, waardoor die van het in de sectie besprokene wat in de verdrukking kwam. Afgezien van dit schoonheidsfoutje verdient het initiatief grote waardering en voor de verschillende inleiders, voorzitters en rapporteurs der secties niets dan lof.

Over de rapportage laten wij hier slechts enkele kanttekeningen volgen:

In sectie I, preventie van ongevallen bij kinderen, kwam naar voren dat de taak van de huisarts in de gezinssituatie een opvoedende en daarbuiten een signalerende is. Tevens werd met betrekking tot preventie in het algemeen de aandacht gevestigd op het begrip „ideeënbuis”, waarvan men hoopte dat het N.H.I. in de toekomst als intermediair zal fungeren.

In sectie II, preventie van conflictsituaties in de arbeidsfeer, kwam naar voren dat kennis nemen door de huisarts van de arbeidssituatie van de patiënt en het relatie hebben van de huisarts met de bedrijfsarts, gewenst is. Verbetering van de communicatie huisarts-bedrijfsarts is daartoe nodig. De huisarts zou vooral een taak hebben op het gebied van de op de arbeidsfase volgende rustfase; beïnvloeding van de patiënt door de huisarts op dit gebied, achtte men mogelijk.

In sectie III, preventie van stoornissen ten gevolge van ondoelmatige voeding, kwam onder meer naar voren dat moet worden gestreefd naar een vetbeperking tot 30 cal/%; dat de Voedingsraad werkt aan een zogenaamd veilig menu; dat een kind metabolisch geen behoefte heeft aan snoepen en dat grote hoeveelheden eiwitten in de voeding geen nadelige invloed op de gezondheid hebben.

In sectie IV, preventie van instabiliteitsklachten, werd bepleit dat de heilgymnast een volledige diagnostische instructie van de huisarts ontvangt, waarna men aan de heilgymnast overlate welke oefeningen worden gemaakt. De taak van de huisarts is, zorgen voor een betere communicatie met de heilgymnast, bevorderen van pre-operatieve training en motiveren van de patiënt waarom hij sport dient te beoefenen (welke

sport kan beter door de deskundige sportleraar worden aan-gegeven).

In sectie V, preventie van psychische stoornissen in de algemene praktijk, kwam onder andere naar voren dat vooral een goede arts-patiënt-relatie hierbij van groot belang is; de medisch psychologische werkgroepen bieden een belangrijke hulp aan de huisarts voor dit soort preventief werk, wat tevens geldt voor het zich trachten te distantiëren van de diagnose en de patiënt niet als neuroticus of psychopaat te zien en hem daardoor als aanvaarden.

In sectie VI, de preventie van misbruik van geneesmiddelen, werd onder meer bepleit het vermelden van het recept op de verpakking van het geneesmiddel, verbetering van de communicatie tussen specialist en huisarts, het geven van een goede voorlichting aan de artsen, waarvoor samenwerking met de Maatschappij voor Pharmacie noodzakelijk zal zijn en ten slotte afschaffing van de proefmonsters! De discussie in deze sectie werd ten slotte scherp samengevat met het advies voor de huisarts inzake geneesmiddelenmisbruik in de eerste plaats hand in eigen boezem te steken.

Voorzitter Huygen vatte hierna op voortreffelijke wijze de vele suggesties samen. Op het gebied van de preventie zal veel wetenschappelijk onderzoek door huisartsen dienen te worden verricht. Veel meer dan tot nu toe zal men zich bezig moeten houden met de gezondheid, welke actief zal moeten worden bewaakt, enerzijds door bedreigingen weg te nemen of te verminderen, anderzijds door de gezondheid op te voeren door verbetering van de conditie: lichamelijke en geestelijke training ter voorkoming van inactiviteitsatrofie. Vervolgens werd gesteld dat werkzaam zijn op preventief gebied het bij zichzelf beginnen impliceerde. Het meer aandacht schenken van de arts voor de gezondheid van het individu zal diep ingrijpen in de arts-patiënt-relatie. Hierbij zullen andere methoden van voorlichting en ook groepsgewijs voorlichten, naast een goede techniek van kennisoverdracht, nodig zijn. De denkbeelden inzake de preventie, aldus eindigde de voorzitter deze samenvatting, zullen bij ons toekomstig werk een sterke invloed moeten krijgen.

Met woorden van dank in het algemeen aan allen die er toe bijdroegen dit congres te doen slagen — de deelnemers niet in het minst — en in het bijzonder aan de congrescommissie en de leden van het N.H.G.-secretariaat, verklaarde Huygen het congres voor gesloten met een tot ziens in 1966 bij het tienjarig bestaan van het Genootschap!

H.

IN MEMORIAM I. J. HAVELAAR

Op 10 september 1965 overleed plotseling onze collega en vriend I. J. Havelaar, arts te Rotterdam. Door zijn verscheiden, ogenschijnlijk in volle gezondheid, waren zijn vrouw en kinderen, maar evenzeer zijn vele patiënten verbijsterd en verslagen.

Na zijn studie in Leiden in 1935 te hebben beëindigd, vestigde hij zich in 1937 als huisarts in Heusden, waar hij de moeilijke oorlogsjaren doormaakte. Vanaf 1948 was hij als huisarts in zijn geboortestad Rotterdam werkzaam, waar hij zich spoedig een uitgebreide praktijk verwierf.

Het leven van Havelaar kan worden gekenmerkt door twee leidende motieven: zijn toewijding en steun aan hen, die zich als patiënt aan zijn zorg toevertrouwen en zijn hoge waardering voor de arbeid van de huisarts. Van het laatste getuigen onder meer zijn activiteiten in het Nederlands Huisartsen Genootschap, waarin hij jarenlang tot mei van dit jaar het voorzitterschap van het centrum Rotterdam bekleedde. Van zijn verdere functies dienen vermeld het bestuurslidmaatschap van het Sophia Kinderziekenhuis en het Groene Kruis, afdeling Rotterdam. Van de commissie voor de kankerbestrijding van de Zuid-Hollandse Vereniging het Groene Kruis was hij voorzitter. Voorts was hij erelid van de Rotterdamse Vereniging voor EHBO.

Door zijn patiënten werd hij om zijn onverdroten toewijding en zorg voor hun gezondheid zeer gewaardeerd. Als deelnemer aan een kring van medici, die regelmatig bijeenkwam om over medische zaken te spreken, hebben wij veel geleerd